

YABANCI ORTAKLI ANONİM ŞİRKETLERDE SAHTE HİSSE DEVRİ TEHDİDİ VE TÜRK HUKUKUNDA KORUMA MEKANİZMALARI

1. GİRİŞ

Uluslararası yatırımcıların Türkiye’de anonim şirketler aracılığıyla gerçekleştirdiği doğrudan yatırımlar, Türk ticaret yaşamının önemli dinamiklerinden biri haline gelmiştir. Ne var ki bu yatırımlar, özellikle şirket yönetiminde yetkisiz kişilerin müdahalesi, sahtecilik fiilleri ve şirket organlarının işlevsiz bırakılması gibi yollarla zarara uğrayabilmektedir. Son zamanlarda dolandırıcılar, Türk Ticaret Sicili Gazetesi’nde yayımlanan ve şirket faaliyetleri genellikle sınırlı sayıda olan ya da faal olmayan yabancı sermayeli şirketleri hedef olarak seçmekte; bu şirketlerin sicil kayıtlarındaki bilgilerini kullanarak, noter huzurunda düzenlenmiş gibi gösterilen sahte genel kurul ve yönetim kurulu kararlarıyla ya da gerçek pay sahiplerinin imzalarını taklit etmek suretiyle şirket hisselerini devrini sağlayarak şirketin hissedarlık yapısında hukuka aykırı şekilde değişiklikler yaratmaktadır. Bu suretle şirketin yönetim iradesi gasp edilmekte ve gerçek pay sahiplerinin ortaklık hakları fiilen bertaraf edilmektedir.

İşte bu yazıda, Türk hukukunda bu tür sahtecilik eylemlerine karşı alınabilecek önlemler ile böyle bir durumla karşılaşılması halinde başvurulabilecek yasal yollar ele alınmaktadır.

2. USULSÜZ YÖNETİM VE GENEL KURUL KARARLARI İLE PAY DEVİRLERİNİN YOKLUĞUNUN TESPİTİ İLE İPTAL EDİLMESİ

Şirketin gerçek hissedarlarının imzalarının taklit edilmesi suretiyle veya suç teşkil eden eylemler gerçekleştirilerek; sahte şirket defterleri, sahte yönetim kurulu ve genel kurul kararlarının oluşturulması suretiyle hukuka aykırı yollarla şirket hisselerinin üçüncü kişilere devredilmesi durumunda, söz konusu yönetim kurulu ve genel kurul kararlarının yok hükmünde olması sebebiyle geçersizliğinin tespiti ile şirket nezdinde gerçekleştirilen hisse devirlerinin hükümsüzlüğünün tespiti talepli dava ikame edilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda gerçek hissedarlar lehine verilecek karar neticesinde söz konusu payların iadesi ile söz konusu hissedarlar adına ticaret siciline tescil ve ilanı talep edilecektir.

3. YÖNETİM KURULU VE GENEL KURUL KARARLARININ YOKLUĞU YAPTIRIMI VE UYGULAMA ALANI

Türk hukukunda yokluk, butlan ve iptal olmak üzere üç farklı hukuki yaptırım mevcuttur. Yokluk kararları geriye doğru yürür ve bunun dışındaki iptal kararı geriye yürümez.

Hukuki işlemlerin geçerliliği bakımından yokluk, en ağır yaptırımı ifade eder. Yokluk yaptırımı; işlemin kurucu unsurlarından birinin (yetki, irade, şekil gibi) tamamen yok olması durumunda söz konusu olur. Yoklukla malul işlemler, hukuk âleminde hiç doğmamış sayılır ve bu işlemlere geçerlilik atfedilemez. Bu nedenle, yoklukla malul bir işleme dayanılarak hak ileri sürülemez, bu işlem herhangi bir hukuki sonuç doğurmaz. Yoklukla malul işlemler için herhangi bir iptal süresi veya menfaat koşulu aranmaksızın her zaman tespit davası açılabilir ve bu davalar kamu düzenine ilişkin olup mahkemelerce re’sen dikkate alınabilir. Buna karşılık iptalde ise, bir hukuki işlemin ileriye etkili olarak geçersiz hale gelmesi söz konusudur. Halbuki yokluk halinde bir işlem hiç doğmamış sayılmaktadır.

Uygulamada, şirket adına karar alma yetkisi bulunmayan kişilerin imzasıyla alınan yönetim kurulu kararları ve pay sahibi olmayan kişilerin katılımıyla gerçekleşen genel kurul kararları yoklukla maluldür. Bu tür kararların ticaret siciline tescili dahi işlem geçerliliği doğurmaz. Çünkü tescil, yok hükmündeki işlemlere hukuki bir meşruiyet kazandırmaz.

Yerleşik yargı içtihatları uyarınca, yok hükmünde olan genel kurul kararına dayanılarak seçilen yönetim kurulu üyelerinin aldığı kararlar da yok hükmündedir. ¹

Yine Yargıtay’ın başka bir emsal kararında, yönetim kurulu üyesinin imzası taklit edilmek suretiyle sahte imza içerir bir mazeret dilekçesi ile yönetim kurulunun toplanmasının ve karar alınmasının yokluk yaptırımına tabi tutulacağına hükmedilmiştir. ²

Bu kapsamda Yargıtay’ın diğer emsal kararlarında, şirket esas sözleşmesinin gerekli karar nisabını taşı-

¹ Yargıtay 11. HD, E. 2012/8290, K. 2013/8922, T. 02.05.2013.

² Yargıtay 11. HD., E. 2022/5225 K. 2022/9637 T. 29.12.2022.

mayacak şekilde değiştirilmesine yönelik alınan genel kurul kararlarının iptal değil, yokluk yaptırımına tabi tutulması gerektiği açık bir şekilde ortaya konulmuştur. ³

4. YÖNETİM KURULU VE GENEL KURUL KARARLARININ YOKLUĞU İLE BUTLANI ARASINDAKİ FARK

Yokluk ve butlan kavramları her ne kadar işlemin geçersizliğini ifade etse de aralarında önemli farklar mevcuttur. Butlan halinde bir hukuki işlem şeklen kurulmuş olmakla birlikte, kanuna aykırılık nedeniyle baştan itibaren geçersiz sayılır. Ancak yoklukta, ortada hukuken var sayılabilecek bir işlem dahi bulunmamaktadır. Butlan yaptırımına tabi işlemler için dava açılabilmesi, genellikle menfaat koşuluna ve bazı hallerde süreye bağlı olabilirken yokluk için bu tür sınırlamalar yoktur. Yokluk, herhangi bir kişi tarafından her zaman ileri sürülebilir ve mahkemeler tarafından re'sen dikkate alınır. Bu nedenle, pay sahiplerinin imzaları taklit edilmek suretiyle şirket nezdinde sahte imzalarla alınan kararlar, esas sözleşmeye aykırı oluşumlar ya da ortak olmayan kişilerle yapılan genel kurullar yokluk yaptırımını doğurur.

Zira yönetim kurulu, anonim şirketlerde zorunlu bir organ olup şirketin yürütme ve temsilinden sorumludur. ⁴ TTK madde 390/5'e göre, kararların geçerliliği, yazılıp imzalanmış olmalarına bağlıdır. Yönetim kurulu kararlarının butlanına ilişkin ilk özel düzenleme TTK madde 391'de yer almakta olup, bu madde uyarınca bazı yönetim kurulu kararlarının mahkemece batıl olduğunun tespiti istenebilir. Özellikle; a) Eşit işlem ilkesine aykırı olan, b) Şirketin temel yapısına aykırı veya sermayenin korunması ilkesini ihlal eden, c) Pay sahiplerinin vazgeçilmez haklarını ihlal eden, bunların kullanılmasını kısıtlayan veya güçleştiren, d) Diğer organların devredilmez yetkilerine giren veya bunların devrine ilişkin kararlar batıldır.

Yukarıdaki maddede başvuru hakkı sadece pay sahipleriyle sınırlı tutulmamış, "tüm ilgililer"e açık bırakılmıştır. Ayrıca, maddedeki "özellikle" ifadesi butlan nedenlerinin sınırlayıcı olmadığını göstermektedir. Bu kapsamda, TBK madde 27 uyarınca emredici hükümlere, ahlaka, kamu düzenine, kişilik haklarına aykırı ya da konusu imkânsız işlemler de kesin hükümsüzdür. ⁵

Anonim şirket genel kurul kararlarının hangilerinin butlan yaptırımına tabi olduğu ise, TTK madde 447'de

düzenlenmiştir. Söz konusu düzenlemeye göre butlan yaptırımına tabi olan genel kurul kararları özellikle pay sahiplerinin vazgeçilmez nitelikteki haklarını sınırlandıran veya ortadan kaldıran ya da şirketin Kanun'dan kaynaklanan temel yapısına aykırı nitelikteki kararlardır. Yine, genel kurulun butlanla geçersiz kararları sayılanlarla sınırlı olmayıp, TTK'da "özellikle" ibaresine yer verildiği için bunlardan başka sebeplerin de kararın batıl sayılmasına neden olabileceğine hükmedilmiştir.

5. ŞİRKETE KAYYIM ATANMASI

Anonim şirketlerde sahte imza suretiyle düzenlenen kararlar neticesinde şirket yönetiminin ele geçirildiği durumlarda, şirketin fiilî iradesi sakatlanmakta, gerçek pay sahipleri yönetim ve temsil hakkını kullanamaz hale gelmektedir. Bu gibi durumlarda pay sahiplerinin haklarının korunması ve şirketin hukuka uygun işleyişinin yeniden tesis edilmesi amacıyla TMK ve TTK kapsamında kayyım atanması gündeme gelecektir.

Türk hukukunda kayyım, hem medeni hukuk hem de ticaret hukuku bağlamında farklı amaçlarla görevlendirilebilmektedir. Genel olarak iki tür kayyımdan söz edilebilecektir:

- Denetim ve Onay Kayyımı: TMK madde 426 vd. uyarınca atanır. Şirketin temsilcilerinin hukuki işlemlerini izlemek, denetlemek veya onaylamak üzere atanır. Müdahale yetkisi sınırlıdır. Şirketin karar alma süreçlerinde dengeleyici bir rol üstlenir.

- Yönetim ve Temsil Kayyımı: TMK madde 427 kapsamında, şirketin mevcut yönetiminin işlevsiz kaldığı, temsil yetkisinin kötüye kullanıldığı veya hukuka aykırı biçimde olduğu hallerde şirketin yönetimi ve temsili tamamen kayyım devredilir. Bu tür kayyım, fiilen yönetim kurulu gibi hareket eder. Özellikle sahte genel kurul ve yönetim kurulu kararları ile oluşturulan temsiliyet yapılarının iptali aşamasında bu tür kayyım atanması gereklidir.

Bilindiği üzere anonim şirketlerde mahkemece tedbiren yönetim kayyımının atanması, genel kurul kararının hükümsüzlüğü davalarında sıkça karşılaşılmaktadır. Yönetim kayyımının atanmasının en önemli şartlarından biri, şirketin yönetim organından yoksun kalmış olmasıdır. ⁶

⁵ [POROY, Rehan/ TEKİNALP, Ünal/ÇAMOĞLU, Ersin: Ortaklıklar Hukuku, 2021, C:I, s. 379.]

⁶ KEÇECİOĞLU, Burak: Anonim Şirkette Kayyım, 1. Baskı, Kasım 2024, İstanbul, s. 129.

Uygulamada özellikle, gerçek hissedarların bilgisi dışında oluşturulan genel kurul ve yönetim kurulu yapılarının yokluğu ile geçersizliğinin tespiti ve şirketin geçici süreyle korunması amacıyla mahkemeden yönetim ve temsil kayyımı atanması talep edilmekte, bu şekilde sahte şekilde düzenlenen kararların hukuk aleminde doğurabileceği sonuçların önüne geçilebilmektedir. Zira şirket nezdinde atanan kayyımlar ticaret sicil müdürlükleri tarafından ilan edilmektedir. Bu sayede şirket hisselerini hukuka aykırı şekilde üzerine geçiren kişilerin şirket payları ve malvarlıkları üzerindeki tasarrufları engellenebilmektedir.

6. DİĞER KORUMA TEDBİRLERİ VE GEÇİCİ HUKUKİ KORUMA MEKANİZMALARI

Yönetim ve temsil kayyımı atanmasının yanı sıra, Türk hukuk sisteminde geçici hukuki koruma amacıyla çeşitli ihtiyati tedbir yolları da mevcuttur. Özellikle pay sahiplerinin iradeleri dışında, sahte genel kurul veya yönetim kurulu kararları ile şirketin kontrolünün üçüncü kişilerce hukuka aykırı şekilde ele geçirildiği hallerde, mahkemeden HMK 389 vd. maddeleri uyarınca ihtiyati tedbir talepli bir dava açılarak yahut esas hakkında açılan davada ihtiyati tedbir talep edilerek hak kayıpları önlenmeye çalışılmaktadır.

Bu kapsamda, özellikle ticaret siciline işlem tesisinin durdurulması veya tescil edilen kararların askıya alınması yönünde ihtiyati tedbir kararları verilmesi mümkündür. Bunun yanı sıra, sahte yönetim kurulu üyelerinin temsil yetkisini kullanarak banka hesaplarına erişimi veya şirket malvarlığı üzerinde tasarrufta bulunması da muhtemel olduğundan, bu tür yetkilerin kullanılmasının önlenmesine yönelik ihtiyati tedbir talepleri de gündeme gelebilecektir.

Örnek olarak, sahte imzalarla tanzim edilmiş kararların ticaret siciline tescilini takiben, gerçek pay sahibi adına açılan yokluğun tespiti davasında; şirket adına üçüncü kişilerce herhangi bir tasarruf ya da işlemin yapılmasının engellenmesi, şirket karar defterlerinde yeni kararlar alınması ya da şirket paylarının ya da malvarlıklarının üçüncü kişilere devir ve temlik edilmesinin önüne geçilmesi amacıyla, banka, tapu müdürlükleri ve diğer kamu kurumları nezdinde herhangi bir işlem yapılmamasına yönelik çok yönlü tedbirler talep edilebilir. Bu tür tedbir kararları ile, yargılama süresince şirketin malvarlığına ilişkin mevcut durumun korunmasını sağlanmakta ve şirket ile gerçek pay sahipleri aleyhine telafisi güç kayıp ve zararların önüne geçilebilmektedir.

Ayrıca, eğer sahte genel kurul kararları sonucunda üçüncü kişilere pay devri gerçekleştirilmiş ve ortaklık yapısında hukuka aykırı bir değişiklik yaratılmışsa, bu durumda bu kişilerce ortaklık haklarının kullanılması, durdurulması veya oy kullanmasının engellenmesi gibi özel nitelikli tedbirler de istenebilecektir.

Bu bağlamda dava esnasında örneğin, sahte imza ve kararlarla şirket hisselerini üzerine geçirmiş davalı pay sahibinin:

- Başta mali haklar ile kişisel haklar olmak üzere pay sahipliği haklarından olan kâr payı hakkı, rüşhan hakkı ile genel kurul ve yönetim kurulu toplantılarına katılma ve oy kullanma hakkı, ortaklık yönetimini ve denetimini etkileme hakkı, bilgi alma ve inceleme hakkı, özel denetim isteme hakkı gibi pay sahipliğinden doğan tüm haklarını kullanmasının kısıtlanması yahut engellenmesi;

- Şirketin hisse değerini azaltacak her türlü tasarrufun önüne geçilmesi amacıyla hisselerin üçüncü kişilere devrinin, temlikinin, ciro edilmesinin, hisseler üzerinde takyidat yahut rehin konulmasının veya teminat gösterilmesinin önüne geçilmesi amacıyla, davalının şirkette sahip olduğu pay üzerindeki haklarını kullanımının kısıtlanması yahut engellenmesi;

- Davalı şirketi temsil ve ilzam yetkisinin bulunması sebebiyle, yönetim kurulu üyeliği sıfatından kaynaklanan yönetsel (yönetim, temsil ve bilgi alma hakkı vb.) ve mali haklarının (huzur hakkı, ücret, ikramiye, prim ve yıllık kardan pay vb.) kullanımının kısıtlanması ve neticede şirketi yönetim, temsil ve ilzam yetkisinin geçici olarak kısıtlanması;

hususlarında geçici hukuki koruma tedbirleri uygulanması mümkündür.

Ek olarak, TTK madde 449 uyarınca, aleyhine iptal veya butlan davası açılan genel kurul kararları bakımından mahkeme, yönetim kurulu üyelerinin görüşünü aldıktan sonra, dava konusu kararın yürütülmesinin geri bırakılmasına karar verebilir.

7. CEZAI YAPTIRIMLAR

Yukarıda izah edilen başvurulacak yasal yollar ve tedbir kararlarının yanı sıra, şirket pay sahiplerinin imzalarını taklit etmek suretiyle sahte imza ile yönetim kurulu kararı ve genel kurul kararları tanzim etmek ya da benzeri işlem ve eylemler Türk Ceza Kanunu

kapsamında dolandırıcılık ve özel belgede sahtecilik gibi suçları teşkil etmektedir. Dolayısıyla herhangi bir usulsüzlük ve sahtecilik şüphesi halinde, bu durumun derhal savcılığa bildirilmesi gerekmektedir.

8. SONUÇ

Uluslararası yatırımcılar açısından Türkiye’de anonim şirketler vasıtasıyla yürütülen ticari faaliyetlerde, sahtecilik riskleri ciddi hukuki sorunlara yol açabilmektedir. Bu riskler, hem şirket nezdindeki ortaklık haklarının gasp edilmesi hem de şirketin zarara uğratılmasıyla sonuçlanabilecek ciddi tehlikeler içermektedir. Türk hukuku, bu tür müdahalelere karşı “yokluk” yaptırımı ile birlikte, yönetim ve temsil kayyımı gibi etkili koruma mekanizmaları sunmaktadır.

Yargıtay kararlarıyla da istikrar kazanmış olan içtihatlar doğrultusunda, yetkisiz kişilerce alınan genel kurul ve yönetim kurulu kararları mutlak geçersiz olup yok hükmündedir. Yine esas sözleşmeye açıkça aykırı şekilde alınan kararların da aynı şekilde hukuk alanında hiçbir hüküm doğurmayacağı açıktır.

Bu bağlamda gerek yerli gerekse yabancı yatırımcıların şirket içi yapıları ve karar alma süreçlerini düzenli biçimde kontrol etmesi, pay defteri, imza sirküleri ve ticaret sicil kayıtlarının güncel ve güvenilir olmasına özen göstermesi, MERSİS hesaplarının kontrol edilmesi ve güncellenmesi gibi tedbirler söz konusu riskin azaltılması adına büyük önem taşımaktadır.

Herhangi bir usulsüzlük veya irade gaspı şüphesi hâlinde ise, derhal hukuki yollara başvurularak yokluk tespiti, tedbir kararı alınması ve gerekirse kayyım tayini için dava açılması gerekmektedir. Bu kapsamda söz konusu yönetim kurulu ve genel kurul kararlarının yok hükmünde olması sebebiyle geçersizliğinin tespiti ile şirket nezdinde gerçekleştirilen hisse devirlerinin hükümsüzlüğünün tespiti talepli dava ikame edilecektir. Verilecek karar neticesinde söz konusu payların gerçek hissedarlara iadesi ile onlar adına ticaret siciline tescil ve ilanı sağlanacaktır.

Bunun yanı sıra herhangi bir usulsüzlük ve sahtecilik şüphesi durumunda, derhal savcılığa suç duyurusunda bulunulması gerekmektedir.

Ayrıca noter belgelerinde sahteciliğin önüne geçmek ve resmi işlemlerde güvenliği artırmak amacıyla Adalet Bakanlığı tarafından yeni bir uygulamaya geçilmektedir. Bu kapsamda noterlik sistemine dijital doğrulama mekanizması entegre edilerek, noterliklerde düzenlenen her belgeye “karekod” yerleştirilecek ve bu sayede belge doğruluğu anlık olarak dijital ortamda kontrol edilebilecektir. Karekod uygulaması yalnızca tapu belgeleriyle sınırlı kalmayacak olup vekâletnameler, taahhütnameler, sözleşmeler gibi noterliklerde düzenlenen tüm belgeler bu güvenlik sistemine dahil edilecektir. Böylece, noterlikte düzenlenen her türlü resmi belgenin sahte olup olmadığı denetlenerek sahtecilik riski en aza indirilecektir.

Daha fazla bilgi ve sorularınız için:

Av. Dr. Ata TORUN – ata.torun@hansu.av.tr

Av. Elif Girgin Dinç, LL.M. – elifgirgin@hansu.av.tr

tr.hansu.av.tr | +90 216 464 12 12

© Hansu Avukatlık Ortaklığı

Hansu Avukatlık Ortaklığı, yerli ve uluslararası müvekkillerine özellikle gayrimenkul, şirketler, vergi, enerji ve fikri mülkiyet hukuku alanında hizmet veren bir avukatlık ortaklığıdır. Bu makale Türkiye’de hukuk alanındaki gelişmeleri paylaşmak amacıyla hazırlanmıştır. Hukuki bir görüş veya yönlendirme olarak düşünülmemelidir. Özel sorular ve sorunlar bakımından hukuki danışman görüşü alınmalıdır.